

MF, 16.03.06.

Til Kirkerådet,
Postboks 799 Sentrum,
Rådhusgata 1-3,
0106 Oslo

HØRINGSUTTALELSE TIL "PLAN FOR DIAKONI I DEN NORSKE KIRKE"

Det teologiske Menighetsfakultet takker for tilsendt "Plan for diakoni i Den norske kirke" (brev datert 12.01.06) og avgir med dette følgende høringsuttalelse:

1. Planen som helhet

Den framlagte planen er en revisjon av planen for diakoni i Den norske kirke som ble vedtatt av Kirkemøtet i 1987. Kirkemøtet høsten 2006 skal behandle forslaget til ny plan og vedta en "Plan for diakoni i Den norske kirke". Planen skal være retningsgivende i den mening at den skal gi hjelp og føringer for diakoniplaner og diakonalt arbeid i de enkelte menighetene.

Helhetsinntrykket av den foreliggende planen er at den i hovedsak inneholder det man vil kunne vente av en slik plan – med vekt på diakoniens grunnlag, mål og oppgaver og på organiseringen av menighetens diakonale arbeid. Enkelte av de delemnene som tas opp, er riktignok behandlet meget kortfattet og relativt overfladisk. Det gjelder særlig spørsmålene om diakoniens basis og innhold. Men her er det åpenbart ikke meningen å levere noen omfattende diakoni-teologi. Av den grunn er det nyttig at man mot slutten har inkludert en liste over relevant litteratur. Denne er imidlertid mangelfull og bør utvides med en del av de sentrale bidragene om diakoni som har kommet de senere årene (for eksempel Knut Aukrust og Berge Furre (red.): *Diakoni og samfunn*. KULTs skriftserie nr. 101. Norges forskningsråd, Oslo 1998. Sven-Erik Brodd et al: *Diakonins teologi*. Verbum, Stockholm 1997. Øyvind Foss: *Kirkens diakoni i bibelteologisk, historisk og etisk belysning*. Aarhus universitetsforlag, Århus 1992. Helge Kjær Nielsen: *Han elskede os først*. Aarhus universitetsforlag, Århus 1994. Karsten Nissen (red.): *Diakoni – integreret dimension i folkekirkens liv*. Forlaget Aros, Århus 2001. Kjell Nordstokke: *Verdensvid tjeneste. En innføring i internasjonal diakoni*. Verbum, Oslo 1994. Alf B. Oftestad: *Kirke – fellesskap – omsorg. Diakoniens historie I*. Luther forlag, Oslo 2001).

Oppbyggingen av planen er tilfredsstillende. Ulike aspekter ved emnet omtales på en oversiktlig måte. Gitt de rammer som planen opererer med, kan vi ikke se at det er spesielle

behov for store utvidelser av noen av delene. Men det er nødvendig med enkelte forbedringer i teksten. Vi vil nedenfor angi hvor det etter vår mening bør foretas endringer.

2. Innledningen

Planutkastet innledes med en skisse under overskriftene ”Vi lever i en tid...” og ”Å være diakonal kirke...” (s. 4f.). Men forsøket på en kort analyse av vår samtidige kultursituasjon er lite vellykket. Den er både overfladisk og ensidig. Hvem er disse ”vi” som selv skaper sin virkelighet og sin identitet, som opplever at ”Alt er tillatt og grenser skal sprenges”, som ”skifter jobb, klær og partner raskere og raskere”? Hensikten er åpenbart å få fram noe av det vekslende og flyktige i samtiden, men som en generell beskrivelse av det norske samfunnet i dag er den unyansert og tenderer i retning av en karikatur. Teksten må nyskrives og kvalitetsmessig forbedres!

Den innledende omtalen av en diakonal kirke inneholder en rekke fruktbare påpekninger av hvordan lokalmenighet og helhetskirke kan danne en motkultur i forhold til uheldige sider ved et samfunn preget av hastighet, fragmentering, individualisme, informasjonsstrøm, globalisering og forbruk. Men det blir uholdbart og uakseptabelt når det heter: ”Kirkens utfordring fremover blir å flytte fokuset fra dogmer og store sannheter og til enkeltmenneskers livsfortellinger og sannheter” (s. 4). Den norske kirke som ifølge sitt program skal være blant annet bekjennende, kan ikke på denne måten nedskrive betydningen av sitt trosinnhold slik dette er uttrykt i dens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden! Bevissthet om og frimodighet på vegne av kirkens lære er en nødvendig forutsetning for at kirken skal kunne utøve en kritisk funksjon i forhold til visse sider ved tenkemåte og levestil i befolkningen.

3. Diakoniforståelsen

Diakoni defineres slik i planutkastet: ”Diakoni er kirkens medmenneskelige omsorg, uttrykt gjennom inkluderende fellesskap, barmhjertighet og solidaritet med dem som lider, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet og fred” (s. 7). Siden bestemmelsen står med anførselstegn, er det åpenbart et sitat fra en eller annen kilde, og denne bør derfor oppgis.

Diakoni defineres her som en kirkelig funksjon i den forstand at den har kirken som sitt subjekt. Hvem som er diakoniens aktører, omtales imidlertid annerledes allerede i det etterfølgende avsnittet i teksten. Med utgangspunkt i kristen skapertro heter det her om mennesker generelt: ”Vi er utlevert til hverandre, avhengige av hverandre. Derfor er menneskets liv i grunnleggende forstand diakonalt. Vi er skapt til å tjene hverandre, til å dra omsorg for hverandre” (s. 7). Her dreier det seg imidlertid om den allmenne nestekjærighet mellom medmennesker qua skapninger. Teksten fortsetter så med å peke på fellesskapet som ”et viktig uttrykk for kirkens medmenneskelige omsorg”. Denne vekslingen fram og tilbake mellom kirkens medmenneskelige tjeneste og allmennmenneskelig humanitet er forvirrende og utydeliggjør forskjellen mellom de to formene for omsorg. På dette punktet må det en klargjøring til i teksten.

Det foreliggende høringsutkastet inkluderer altså også ”vern om skaperverket” som en del av kirkens diakoni. Således heter det: ”Hele skaperverket er Guds og skal derfor omfattes av kirkens omsorg. Vi skal verne om og kjempe for hele skaperverket, ikke bare for menneskets skyld, men også for dets egen del” (s. 8). I samme sammenheng tales det også om at ”Å sikre

respekten for menneskeverdet er en stor diakonal utfordring”. Det er viktig at forbindelsen mellom naturvern og kamp for menneskeverdet blir understreket. Vern om skaperverket og en ansvarlig omgang med naturmiljøet er også tjenlig for menneskenes liv og helse, slik utkastet antyder når behovet for vern om skaperverket knyttes sammen med tanken om at naturen ”gir oss våre livsbetingelser” (s. 11). Slik forstått er det naturlig at ”vern om skaperverket” inkluderes som en del av kirkens diakoni, sammen med blant annet ”kamp for rettferdighet og fred” (jf. den økumeniske formuleringen ”Justice, Peace, and the Integrity of Creation”).

I et eget avsnitt med overskriften ”Diakonien målsetting” (s. 11) tales det om at diakonien tilsikter ”et menneskeverdig og meningsfylt liv” for alle, ”hjelp til livsmestring og hjelp til å leve med sin smerte” og ”å møte mennesket i sin helhet med fysiske, psykiske, sosiale og åndelige behov”. Diakonien skal være en tjeneste for alle sider ved menneskelivet. Denne målsettingen med dens enkelte elementer kan sies å være behovspreget og antroposentrisk i sin orientering. Annet sted i dokumentet foreligger en mer teosentrisk bestemmelse av diakoniens siktemål: ”Som kirke er vi kalt til å synliggjøre Guds nærvær, Guds kjærlighet og Guds rettferdighet i verden. Gjennom kirkens tjeneste vil Gud nå fram til mennesker med nytt liv, solidaritet, omsorg og fellesskap. Diakonien er en del av kirkens samlede vitnesbyrd i verden og står i sammenheng med kirkens misjonsoppdrag. Kirken ønsker derfor også gjennom den diakonale tjenesten å nå mennesker med budskapet om frelsen i Jesus Kristus og gi del i menighetens fellesskap” (s. 8f.). Disse to dimensjonene i diakoniens målsetting bør ikke isoleres i forhold til hverandre, men holdes sammen. Det kan best skje ved at det antroposentriske og det teosentriske perspektivet begge inkluderes der ”Diakonien målsetting” blir angitt.

Vi vurderer det som positivt at man ønsker å se diakoni som ”en dimensjon i menighetslivet” (s. 11). På den måten unngår man å begrense diakonien til å utgjøre en sektor av menighetens liv og virke, og man legger til rette for at den er et fellesansvar for alle kirkens medlemmer og for alle kirkelig ansatte.

Et viktig anliggende for komiteen som har utarbeidet forslaget, er å fastholde et helhetsperspektiv på kirkens diakoni. Som følge av dette inkluderer man både den tradisjonelle menighetsdiakonien, de diakonale institusjonene og organisasjonene og den utadrettede, internasjonale diakonien i rammen for planen. En slik helhetstenkning tjener til å se diakoni med ulike aktører og forskjellige adressater i sammenheng. Den bidrar også til at man tar på alvor at aktiviteter av mange slag og i varierende kontekster betegnes som kirkelige. I denne forbindelsen fungerer kategoriseringen i form av tredelingen mellom den allmenne diakonien, den organiserte diakonien og den spesialiserte diakonien klargjørende (s. 9f.).

Planutkastet opererer med tre hovedformer for diakonale oppgaver: forebyggende diakoni, karitativ diakoni og kritisk diakoni (s. 11-14). De to førstnevnte kategoriene er tradisjonelle og velkjente i kirkelig sammenheng. Den siste er imidlertid mer uvanlig. I innholdsmessig henseende dreier det seg imidlertid om det som iblant er kalt ”profetisk diakoni”: kritikk av enkeltmennesker, myndigheter og strukturer som diskriminerer og holder folk nede, solidaritet med dem som rammes, og etablering av en motkultur rettet mot maktmisbruk. Denne dimensjonen ved diakonien ivaretar sentrale elementer ved kirkens rolle i ethvert samfunn: som forsvarer for menneskeverd, likhet og rettferdighet og som talerør for svake og undertrykte grupper (jf. s. 10).

Det foreliggende dokumentet retter et særlig fokus på menighetenes diakonale oppgaver i sine respektive lokalsamfunn (s. 10). I denne sammenhengen er man naturlig nok også opptatt av behovet for samvirke med øvrig omsorgsarbeid, offentlig og frivillig. Det understrekes at kirken i tillegg til verdier som er felles for ulike aktører, også målbærer åndelige verdier og kan møte religiøse behov. Ett viktig perspektiv er imidlertid utelatt i denne konteksten: Kirken har også sin etos med normer som bidrar til å innholdsbestemme den diakonale tjenesten. Disse normative kriteriene er ikke alltid sammenfallende med eksisterende, etisk tenkesett som råder innen for eksempel offentlig helse- og sosialvesen eller blant representanter for ulike, frivillige organisasjoner. For dem som er engasjert i menighetenes diakonale virksomhet, er det viktig både å ha kunnskap og bevissthet om relevant, kristen etikk og om muligheten for konflikt med andres etiske idealer.

Redegjørelsen for ulike diakonale oppgaver i menigheten avsluttes med et kort, men viktig avsnitt om nødvendigheten av at diakonien står i sammenheng med bønn, retreat og åndelig fornyelse (s.14).

4. Organiseringen av diakonien

Utkastet til diakoniplan ser menighetsrådet som hovedansvarlig organ for diakonalt arbeid lokalt. Dette er både i samsvar med Lov om Den norske kirke, § 9 og med behovet for en samordning av ulike tiltak. Det som sies om forholdet mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd, om etablering av diakoniutvalg, om lokalt planarbeid etc. later til å være solid fundert og bygge på praktisk erfaring og på ønsket om god ledelse og klare ansvarsforhold. Vi har ingen merknader til denne delen av planen (s. 14-18), bortsett fra følgende: Det understrekes at målene med diakonale tiltak må utformes slik i planarbeidet at man etterpå kan svare på om målene ble nådd (s.18). Her er det nødvendig å fastholde at målsettingene for diakonien for en del er av en slik karakter at de ikke er lett å kvantifisere. Følgelig er det begrensninger når det gjelder mulighetene for å fastslå graden av realisering med hensyn til siktemålene.

5. Annet

I listen over ”Aktuelle nettsteder/ressurser” (s. 19) har man blant hjemmesidene for diakoninstitusjoner uteglemt www.diakonova.no

Den vedlagte skissen over en mulig prosess når lokalmenigheter skal arbeide med utformingen av egen diakoniplan (s. 20f.), gir gode holdepunkter for en fruktbar framgangsmåte.

Med vennlig hilsen for
DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

Vidar L.Haanes
rektor